

ΕΛΕΥΣΙΝΑ: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ 2021 “ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΦΟΡΙΑ”

Στις 11 Νοεμβρίου του 2016, η επιτροπή εμπειρογνομόνων που εξέτασε τους φακέλους υποψηφιότητας των ελληνικών πόλεων για τον τίτλο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης 2021, αποφάσισε ομόφωνα να απονεμίσει τον τίτλο στην Ελευσίνα. Ο φάκελος υποψηφιότητας που κατατέθηκε από την πόλη της Ελευσίνας με τίτλο “**Μετάβαση στην Ευφωρία**” περιελάμβανε τη λεπτομερή ανάλυση της κεντρικής ιδέας και του καλλιτεχνικού προγράμματος που θα υλοποιηθεί, τον οικονομικοτεχνικό σχεδιασμό για την υλοποίηση της πρότασης, τις κτηριακές υποδομές και τις αστικές αναπλάσεις που θα πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο του έργου, τις πηγές χρηματοδότησης, τη στρατηγική μάρκετινγκ, την ευρωπαϊκή διάσταση του προγράμματος και τέλος, τον αναμενόμενο αντίκτυπο στην ανάπτυξη της πόλης και στον πολιτιστικό τομέα γενικά.

Σύμφωνα με τον φάκελο υποψηφιότητας, το όραμα του καλλιτεχνικού προγράμματος πυροδοτείται από την πρόκληση της βιωσιμότητας και τρέφεται από την πεποίθησή ότι η τέχνη και ο πολιτισμός είναι τα «κλειδιά» για την οικοδόμηση ενός βιώσιμου μέλλοντος, όπου η τέχνη και ο πολιτισμός θα αποτελούν το επίκεντρο της ανθρώπινης δραστηριότητας. Το όραμα αυτό, τροφοδοτείται και εμπνέεται από την ιστορία και τη σημασία της Ελευσίνας, μέσα από τη δημιουργία συνεργασιών και σχέσεων με ανθρώπους και φορείς από όλη την Ευρώπη. Η τέχνη και ο πολιτισμός αποτελούν τον συνδετικό κρίκο για τη σύναψη αυτών των σχέσεων.

Η πρόταση ακολουθεί τη φιλοσοφία της Ατζέντας 21 για τον Πολιτισμό (Agenda 21 for Culture) του ΟΗΕ, η οποία αναγνωρίζει τον πολιτισμό ως τέταρτο πυλώνα βιώσιμης ανάπτυξης, δίπλα στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον και την οποία ο δήμος Ελευσίνας υιοθέτησε το Φεβρουάριο του 2015. Παράλληλα, η πρόταση της Ελευσίνας προβάλλει μία διαφορετική από τη στερεοτυπική εικόνα της Ελλάδας του ήλιου και της θάλασσας: την Ελλάδα της παραγωγής. Η Ελευσίνα είναι η παραγωγική μηχανή της ελληνικής οικονομίας, καθώς στην πόλη και την ευρύτερη περιοχή παράγεται περίπου το 30% του ΑΕΠ της χώρας. Μέσα από τη διαδικασία της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας, η Ελευσίνα ως παραγωγική μηχανή της χώρας επιδιώκει να μετατραπεί σε ένα δυναμικό κέντρο δημιουργικότητας, καινοτομίας και γνώσης και σε κόμβο διασύνδεσης του ελληνικού πολιτιστικού χώρου με τον ευρωπαϊκό.

Το πολιτιστικό πρόγραμμα, εμπνεόμενο από τη μορφή της Περσεφόνης (τη μετάβαση και την εναλλαγή των εποχών), περιλαμβάνει 5 Κεντρικά Γεγονότα που συνδέουν τη φυσική ροή του χρόνου με την εξέλιξη της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα Κεντρικά Γεγονότα είναι: η Τελετή Έναρξης (Ιανουάριος 2021), η Τελετή Λήξης Χειμερινό ηλιοστάσιο (21 Δεκεμβρίου 2021), Μάιος 2021 (Σύνδεση της Ημέρας της Ευρώπης με τον ερχομό της Περσεφόνης και της άνοιξης), Ιούνιος 2021 (Σύνδεση των Ευρωπαϊκών Ημερών Ανάπτυξης και της Ευρωπαϊκής Ημέρας Μουσικής με την Ισημερία, τον ερχομό του καλοκαιριού και της καρποφορίας), Σεπτέμβριος 2021 (Σύνδεση των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς με το τέλος του καλοκαιριού, την αρχή του φθινοπώρου και την Ισημερία). Χρησιμοποιώντας ως μεταφορά το μύθο της Περσεφόνης, τα κεντρικά γεγονότα εστιάζουν στους μετασχηματισμούς της Ευρώπης και των κοινωνιών της.

Η πρώτη Κεντρική Θεματική αντιστοιχεί στην πρώτη μεγάλη πρόκληση που αντιμετωπίζει σήμερα τόσο η Ελευσίνα όσο και η Ευρώπη: την πρόκληση-ανάγκη επαναπροσδιορισμού της σχέσης του ανθρώπου με το περιβάλλον, με άξονα την επιδίωξη του «ευ» (EUvironment).

Η δεύτερη Κεντρική Θεματική περιλαμβάνει: την πρόκληση-ανάγκη επαναπροσδιορισμού της σχέσης του ανθρώπου με τον Άλλον (EUrbanization). Σύμφωνα με αυτήν, η ευρωπαϊκή ταυτότητα διαμορφώνεται σήμερα μέσα από τα κοινά της πόλης. Έτσι, στο μοντέρνο κόσμο, η Ελευσίνα, όπως και η Ευρώπη, διαμορφώνει την ταυτότητά της μέσα από τη διαδικασία της αστικοποίησης.

Η τρίτη Κεντρική Θεματική αντιστοιχεί στην τρίτη μεγάλη πρόκληση που αντιμετωπίζει σήμερα τόσο η Ελευσίνα όσο και η Ευρώπη: την πρόκληση-ανάγκη επαναπροσδιορισμού της σχέσης του ανθρώπου με τον Εαυτό του (The EU working classes), που αποκρυσταλλώνεται στη σχέση του με την εργασία, καθώς μέσω της εργασίας ικανοποιούνται οι ανάγκες για επιβίωση, δημιουργικότητα και αναγνώριση.

Με την ανακήρυξη της πόλης σε Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, ξεκινά η υλοποίηση του προγράμματός της, όπως αυτό έχει περιγραφεί στον φάκελο υποψηφιότητας, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Επιτροπή Παρακολούθησης της ΕΕ. Έτσι, η επιτυχία της Ελευσίνας δεν είναι απλώς ένα τοπικό εγχείρημα, αλλά μία εθνική υπόθεση στην οποία αξίζει να συστρατευθούν οι πολιτικές, παραγωγικές και δημιουργικές δυνάμεις όλης της χώρας.

Παρακάτω, ακολουθούν κάποια βασικά ιστορικά στοιχεία για την πόλη της Ελευσίνας:

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ

Η λέξη Ελευσίς-ίνος αναφέρεται για πρώτη φορά στον Ορφικό ύμνο «Δήμητρος θυμίαμα». Επιπλέον, ο Ησύχιος αναφέρει ότι το παλαιότερο όνομα της Ελευσίνας ήταν Σαισαρία. Σύμφωνα με το μύθο, η Σαισαρία ήταν η μικρότερη κόρη του βασιλιά Κελεού. Ο Κελεός αναφέρεται ως ο πρώτος Ιεροφάντης όπου πρώτος χειροτόνησε τις κόρες του Ιέρειες της θεάς Δήμητρας. Σύμφωνα με αρχαιολογικά ευρήματα, ο Κελεός ήταν ο οικιστής της Ελευσίνας, ο οποίος για να τιμήσει τον πατέρα, τον ήρωα Ελευσίνα, έδωσε το όνομά του στην πόλη.

Η Ελευσίνα, είναι μια από τις πέντε ιερές πόλεις της αρχαιότητας και είχε ταυτιστεί με τη λατρεία της Δήμητρας, θεάς της γεωργίας και της κόρης της Περσεφόνης. Τα Ελευσίνια Μυστήρια ήταν μυστηριακές τελετές που τελούνταν κάθε χρόνο το μήνα Σεπτέμβρη προς τιμήν της θεάς Δήμητρας και της Περσεφόνης, και τα οποία διήρκεσαν πάνω από 2.000 χρόνια. Σύμφωνα με τον Όμηρο, στα Μυστήρια συμμετείχε «άπαν το ανθρώπινο γένος», δηλαδή γυναίκες και άνδρες ανεξαρτήτως φυλής, κοινωνικής τάξης ή χώρας καταγωγής.

Ο αρχαιολογικός χώρος και το μουσείο της παραμένουν ο σημαντικότερος πολιτιστικός πόρος της πόλης. Η Ελευσίνα, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, αποτελεί φυσικό λιμάνι κοντά στην Αθήνα, από τα τέλη του 19ου αιώνα και γίνεται ο κατεξοχήν τόπος βιομηχανικής ανάπτυξης στην Ελλάδα. Εδώ συγκεντρώνονται εκατοντάδες μικρές και μεγάλες βιομηχανίες. Μόνο στην ακτογραμμή του κόλπου, σε απόσταση 12 χιλιομέτρων, στα τέλη της δεκαετίας του 1960 βρίσκουμε 2 ναυπηγεία, 2 εργοστάσια παραγωγής τσιμέντου, 2 χαλυβουργεία και 2 διυλιστήρια, δηλαδή σχεδόν το 50% της βαριάς βιομηχανίας της Ελλάδας. Περιβαλλοντικά, η πόλη ασφυκτιά. Στα τέλη του 1970, ο κόλπος της Ελευσίνας θεωρείται η πιο μολυσμένη θάλασσα της Μεσογείου. Το Πανεπιστήμιο Αθηνών, κατόπιν έρευνάς του, κρίνει τον κόλπο της Ελευσίνας σχεδόν νεκρό, αφού έχει καλυφθεί με ένα μέτρο λάσπης, με αποτέλεσμα να καταστραφεί κάθε θαλάσσιος οργανισμός.

Την ίδια περίοδο, η σύνθεση του πληθυσμού λόγω της υπερσυγκέντρωσης των βιομηχανιών αλλάζει. Η Ελευσίνα, όπως περιγράφει περιηγητής της εποχής, «από χωρίον αλιέων» μετατρέπεται σε σφύζουσα «βιομηχανική πόλη». Ο πληθυσμός της κοινότητας ολοένα και αυξάνεται: από 2.400 κάτοικοι το 1907, το 1927 καταγράφονται 6.400 κάτοικοι, ενώ το 1981 ο πληθυσμός έχει ανέλθει στις 21.000 κατοίκους. Έχουν προστεθεί περίπου 2.000 πρόσφυγες μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή το 1922, που ήταν και η πρώτη μεγάλη μείξη του γηγενούς πληθυσμού, κυρίως αρβανίτικης καταγωγής, με άλλους μετανάστες. Θα ακολουθήσουν στη συνέχεια εσωτερικοί μετανάστες από όλα τα μέρη της Ελλάδας, προσδίδοντας στην πόλη πολυπολιτισμικό χαρακτήρα. Σήμερα, η Ελευσίνα έχει πληθυσμό 30.000 κατοίκους, ενώ ο πληθυσμός της ευρύτερης περιοχής του Θριασίου Πεδίου ξεπερνά τις 100.000. Μέσα σε αυτό το ιστορικό και ανθρωπολογικό πλαίσιο, οι κάτοικοι βρίσκουν έναν κοινό τόπο συνύπαρξης, και αυτός είναι η ίδια η ιστορία της πόλης, ο πολιτισμός της.

Το 1975, η Ελευσίνα δημιουργεί τον πρώτο της θεσμό, ένα φεστιβάλ αφιερωμένο στον Αισχύλο, τον πρώτο δραματικό ποιητή στην ιστορία του θεάτρου, που γεννήθηκε στην Ελευσίνα το 525 π.Χ. και πέθανε στη Γέλα της Σικελίας το 456 π.Χ. Η ανάγκη της πόλης να αντλήσει στοιχεία από το παρελθόν και να οικοδομήσει ένα νέο μέλλον με βάση τον πολιτισμό είχε αρχίσει να θεμελιώνεται στη συνείδηση των πολιτών. Δημιουργήθηκαν έτσι σταδιακά οι συνθήκες μετάβασης σε ένα διαφορετικό μοντέλο ανάπτυξης. Η Ελευσίνα διαθέτει σήμερα ένα μεγάλο πολιτιστικό απόθεμα που περιλαμβάνει φεστιβάλ, λαογραφικούς συλλόγους από όλα τα μέρη της Ελλάδας, πολίτες που δραστηριοποιούνται στον καλλιτεχνικό και δημιουργικό χώρο, αλλά και πολλούς φίλους της πόλης που διαμορφώνουν τη νεότερη πολιτιστική ιστορία του τόπου. Είναι όλοι αυτοί που προσπαθούν να μετατρέψουν με το έργο τους μια κακοποιημένη πόλη, αυτή τη «λαβωματιά της ιστορίας», όπως χαρακτηριστικά λέει ο Φίλιππος Κουτσάφτης στην ταινία Αγέλαστος Πέτρα, σε μια δημιουργική πόλη της Ευρώπης.

Πηγή: <https://eleusis2021.eu/>